

KUCSERA LORETTA – HORVÁTH ZOLTÁN

A kultúraalapú gazdaságfejlesztés és a társadalmi bevonás lehetőségei egy hazai fürdővárosban

A NÁDASDY KULTURÁLIS KÖZPONT SZEREPE
SÁRVÁR KULTURÁLIS ÉLETÉBEN

Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben egyre többen ismerték fel a puha tényezők szerepét a gazdaságon belül.¹ A kulturális gazdaságfejlesztés nemcsak direkt bevételeket jelent a kreatív szektoron keresztül a településeknek, de a területi tőke meghatározó tényezője is, amely hatással van a társadalmi tényezőkre, továbbá a gazdasági szereplők telepítési döntéseire is hatást gyakorol.²

Jelen tanulmányban azt kívánjuk vizsgálni, hogy egy dinamikusan fejlődő, turisztikailag jelentős Vas vármegyei város, Sárvár kulturális és gazdasági életében milyen szerepet tölt be annak kulturális intézménye: a Nádasdy Kulturális Központ. A vizsgált szervezet integrált kulturális egység, amelynek része a helyi múzeum, illetve a közművelődés is. Fókuszunkban elsősorban ez utóbbi áll. A dolgozat aktualitását az adja, hogy a 2010-es évek második felében bekövetkezett egy jelentős szemléletváltás a közművelődési intézmények működésében, amely előtérbe helyezte a társadalmiasítás fogalmát és folyamatát. A korszerű közmű-

velődési intézmények már nem hagyhatják figyelmen kívül az őket körülvevő társadalmi környezet igényeit, fontos, hogy bevonják a helyi lakosságot a programok tervezésébe és szervezésébe, az intézmények működtetésébe, a döntések meghozatalába. A társadalmiasítás nemcsak egy olyan közösségi alapú működésmódot jelent, amely lehetővé teszi azt, hogy a helyi polgárok befolyásolják az intézmények működését, hanem ahhoz is hozzájárul, hogy az intézmények szorosabb szálakkal kötődjenek a helyi közösségekhez, és mélyebben részévé váljanak a települést átszövő közösségi és szervezeti hálónak. A társadalmiasításnak köszönhetően tehát az intézmények kiléphetnek a saját falaik közül, és személyesebb kapcsolatot alakíthatnak ki az őket körülvevő társadalmi térrel.³

A Nádasdy Kulturális Központ az elmúlt években törekedett arra, hogy megismerje és jobban kiszolgálja az őt körülvevő társadalmi közösség igényeit. A vizsgált szervezet esetében azonban az intézmény látogatói nemcsak a helyi lakosságot jelentik, de a turistákat is, tekintve, hogy Sárvár egy rendkívül népszerű turisztikai célpont a bel- és külföldi turizmus számára egyaránt. A fentiek okán jelen kutatás arra a kérdésre is

1 Ludescher Gabriella: Puha tényezők a területfejlesztésben. In: A terület- és településfejlesztés válogatott, annotált bibliográfiája. Szerk. László Mária – Bucher Eszter. Pécs, 2007. 71–81. p.
2 Rechnitzer János: A gazdasági szerkezetek és a változások irányai. In: Nagyvárosok Magyarországon. Szerk. Rechnitzer János – Berkes Judit. Budapest, 2021. 55–78. p.

3 Beke Pál – Arapovics Mária – Dóri Éva: Miért jó a társadalmiasított módon való működtetés? In: A kulturális intézmények társadalmiasított működési módjai. Szerk. Arapovics Mária – Beke Márton – Dóri Éva – Tóth Máté. Budapest, 2016. 9–12. p. (Cselekvő közösségek)

igyekszik választ találni, hogy miként tudja a Kulturális Központ ezt a kétféle igényt kiszolgálni, mennyiben képes megfelelni a helyi lakosság és a turisták kívánalmainak, hogyan tudja őket bevonni az intézményrendszer működtetésébe, képes-e megvalósítani a társadalmiasított működést, és ha igen, akkor annak milyen társadalmi-gazdasági előnyei, hatásai regisztrálhatók.

Kultúra, közművelődés, közösségi művelődés és társadalmi hatások

A kultúra fogalma a latin *colo, colere* szóból származik, amelynek jelentése: „művelni”. A kultúra kifejezés az ókori Rómában elsősorban a földművelésre vonatkozott, s jelentéstartalma csak később telítődött az emberek „kiművelésével”, képességeik és jellemük fejlesztésével. A kultúra fogalmában az évszázadok során az emberek szellemi művelésének folyamata helyett egyre inkább a művelt ember szellemi állapotára és életmódjára helyeződött a hangsúly. A 19. század elején a kultúra kifejezés már nem az egyes emberre, hanem a nagyobb emberi csoportokra és a társadalom egészére vonatkozott, s mint ilyen, a társadalom rendezettségére, az anyagi gazdagságra, az erkölcsi kifinomultságra és a szellemi fejlettségre utalt.⁴ A kultúra alatt egyaránt érthetjük a természeti és társadalmi környezet tudatos alakítására való képességet, az egyén cselekvését meghatározó normák, értékek és szimbólumok rendjét, valamint azon emberi magatartást és eredményeket, amelyek az ember társadalmi lényéből és nem ösztönös mivoltából erednek.⁵

4 Williams, Raymond: Kultúra. In.: A kultúra szociológiája. Szerk. Wessely Anna. Budapest, 1998. 28–32. p.

5 Lánosz Petra Lea: A kultúra fogalmának és védelmének alakulása az Unesco és az Európai Közösség jogforrásainak fényében. = *Iustum Aequum Salutare*, 2007. 4. sz. 125–135. p.

A részben egyéni, nagyjából közösségi kulturálódási, művelődési lehetőségek megszervezését hazánkban a közművelődési rendszer látja el.⁶ A közművelődés egy olyan társadalmi jelenség, amit egy öntevékeny kultúraelsajátító tevékenységkomplexumként értelmezhetünk, amelynek során alkotó és művelődési céllal nem formális és informális tanulási tevékenység révén, a kulturális tanulás segítségével, a kultúra széles körű eszköz- és intézményrendszere által valósul meg a tanulás autonóm vagy közösségi formában. A közművelődési tevékenység átfogja az iskolarendszeren kívüli művelődési, képzési, szórakozási, tájékoztatói, közösségi lehetőségeket, azokat szerves kapcsolatba lépteti a helyi társadalom életével, a kisebbségi, a nemzeti és az egyetemes kultúrával, így rendszer- és folyamatjellegű együttműködést teremt a mikro- és a makrotársadalom, valamint az egyetemes kultúra különböző szféráival.⁷ A közművelődés elméleti értelemben már az 1960-as évektől kezdve egy olyan komplex szolgáltatásrendszert működtet, amely egyedülálló tanulási szintérré, páratlanul gazdag formában szolgálja az egész életre kiterjedő tanulás koncepcióját intézményesített és közösségi formák segítségével.⁸ A közművelődést napjainkra felváltotta a közösségi művelődés, amelynek alapja az a szemlélet, miszerint a saját művelődésük tárgyában a helyi polgárok a legbőlebbek, a saját igényeiket és szükségleteiket ők ismerik a legjobban. Mivel azonban a polgárok sem jártasak az összes lehető-

6 Arapovics Mária: A közösségfejlesztés alapfogalmai és a kulturális közösségfejlesztés paradigmái. = *Kulturális Szemle*, 2016. 2. sz. 36–53. p.

7 Kuthy-Megyesi Judit – Miklósi Márta: Közművelődésben megvalósuló tanulás egy életen át. = *Kulturális Szemle*, 2022. 1. sz. 73–79. p.

8 Juhász Erika – Szabó József: Kulturális tanulás: a tanulás új dimenziója. = *Educatio*, 2016, 2. sz. 198–209. p.

ségben, közművelődési szakembereket kell alkalmazni, akiknek a feladata a közösség igényeinek ismerete, felismertetése és felkeltése, valamint azok megvalósulásának segítése. A közösségfejlesztés mára egy tágabban értelmezett társadalomfejlesztő és gazdaságfejlesztő tevékenység lett, amely nemcsak a hagyományos közművelődési intézményrendszer érdeklődését erősítette meg, hanem más kulturális intézmények, például a múzeumok közösségi művelődési tevékenységét és identitáserősítő aktivitását is elindította. Kialakult tehát a kulturális közösségfejlesztés, amelynek célja, hogy a közösségeket a kulturális aktivitás révén hozzuk össze, vagy ezeken keresztül erősítsük a közművelődési, a múzeumi és a könyvtári intézményrendszer bázisára építve.⁹

A közművelődési intézmények napjainkban erős társadalmi beágyazottsággal, társadalmi és kulturális tőkével rendelkeznek. Kapcsolatrendszerük kiterjedt, gazdag együttműködési formákkal bírnak a településük lakóival, a civil közösségekkel, valamint egyéb intézményekkel és szervezetekkel. A közművelődési intézmények és közösségi színterek, valamint a helyi civil közösségek tevékenysége sokféleképpen kapcsolódik egymáshoz. A közművelődési feladatellátás egyik fő jellemzője az önkéntesek jelenléte és aktív szerepvállalása, ami igazolja a közművelődési intézményrendszer erős társadalmi beágyazottságát és társadalmi tőkéjét.¹⁰ A közművelődési intézmé-

nyekre jellemző tehát a társadalmiasított működés, ami annak felismerését jelenti, hogy sokkal hatékonyabbak azok az intézmények, amelyek figyelembe veszik a helyi társadalom által támasztott igényeket. A társadalmiasított működés viszonylag alacsony költségekkel jár, ugyanakkor magas hasznot hozhat az intézmények számára. Ez egy olyan működésmódot jelent, amelynek legfőbb jellemzője, hogy a település vagy településrész lakosai tevékenyen részt vesznek az intézmények aktivitásainak meghatározásában, megvalósításában és értékelésében. Vagyis a helyi lakosok és érdekeltek véleménye, ötletei és igényei intézményesült szinten jelennek meg az adott kulturális intézmény mindennapos működésében.¹¹

A sárvári Nádasy Kulturális Központ bemutatása

Tanulmányunk középpontjába a sárvári Nádasy Kulturális Központot állítottuk. Jelen fejezetben az intézményt kívánjuk röviden bemutatni, működésére, a gazdasági és társadalmi tevékenységére fókuszálva.

Sárvár Város Önkormányzata Képviselő-testülete 2017-ben döntött úgy, hogy többfunkciós, integrált kulturális intézményt hoz létre Nádasy Ferenc Múzeum, Művelődési Központ és Könyvtár név alatt. Az új intézmény – röviden: Nádasy Kulturális Központ – 2018. január 1-jén kezdte meg a működését. A Sárvár Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi közművelődésről szóló 7/2019. (III. 29.) önkormányzati rendelete alapján a Kulturális Központ fő feladata a közművelődési alapszolgáltatás megszervezése. Ezen belül is fontos cél a művelődő közösségek létrejöttének előse-

- 9 Beke Pál – Dóri Éva és mtsai.: A társadalmiasítás lehetőségei a közösségi művelődés szakterületén. In: A kulturális intézmények társadalmiasított működési módjai. Szerk. Arapovics Mária – Beke Márton – Dóri Éva – Tóth Máté. Budapest, 2016. 27–94. p. (Cselekvő közösségek)
- 10 Szerk. Ponyi László – Arapovics Mária – Bódos András: Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése – A kutatás specifikus tapasztalatai közművelődési területén. Budapest, 2019. (Cselekvő Közösségek)

- 11 Szerk. Arapovics Mária – Beke Márton – Dóri Éva – Tóth Máté: A kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. Budapest, 2019.

gítése, működésük és fejlődésük támogatása, a helyi közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése, az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek megteremtése, a hagyományos közösségi, kulturális értékek átörökítése, ezek feltételeinek megteremtése, valamint a kulturális alapú gazdaságfejlesztés. A Kulturális Központ feladata és küldetése továbbá az is, hogy a turizmus számára és a szabadidő eltöltésére megfelelő kínálatot nyújtson. Az intézmény a programszervezésein keresztül részt vesz Sárvár turisztikai kínálatának biztosításában, sőt annak meghatározó szereplője. A tevékenysége során megfelel a törvényi előírásoknak, a szakmai elvárásoknak és minőségi szolgáltatást nyújt a partnereinek is. A Kulturális Központ 2018 óta programszervezési alapelvként fogalmazza meg a folyamatos kínálat elvét, amelynek lényege, hogy a múzeum, a Galeria Arcis és a könyvtár kiállításai mellett a nyári hónapokban (júniustól augusztusig) is rendszeresen nyújt programokat, s nem csak a fesztiválok és hétvégék alkalmával.

A Nádasdy Kulturális Központ a közművelődési alapszolgáltatásokat művelődési házként biztosítja. Ennek keretein belül az alábbi feladatokat látja el:

1. A művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása. E feladatkörön belül működik a Nyugdíjas Klub, a Honismereti Szakkör, a Diabétesz Klub, a Stop and Go tánckör, a Senior Örömtánc Egyesület, a Sárvári Néptánc egyesület, valamint a Sárvári Ma'mint "Ti amatőr színjátszó csoport.
2. A közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése, amelynek keretén belül megszervezik a Városi Majális, a Szent Iván éjszakai és az adventi programokat, nyári táborokat rendeznek, Egészségklubot működtetnek, valamint helyszínt és infrastruktúrát biztosítanak a véradáshoz.
3. Az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása. Ennek jegyében működtetik a Zenei Klubot, a Sylvester János Könyvbarátok Klubját, a Népi díszítőművészeti szakkört, valamint változatos témákban szerveznek előadásokat és biztosítják hozzá a helyszínt.
4. A hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása, amelynek keretein belül megszervezik a Sárvár Anno tábort, az október 23-i ünnepséget, valamint Galeria Arcis néven kortárs művészeti galériát működtetnek az elismert alkotóművészek bemutatására.
5. Az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása. A „Civilek a pályán” név alatt biztosítanak lehetőséget a helyi amatőr előadó-művészeti csoportok bemutatkozására, a folyógalérián szervezett kiállítások prezentálják az amatőr művészek, az iskolai és tehetséggondozó programok, továbbá a civil szervezetek változatos témájú kiállításait.
6. A tehetséggondozás és -fejlesztés feltételeinek biztosítása. Ennek keretein belül szerveznek tehetséggondozó kézműves nyári táborokat.
7. Kulturális alapú gazdaságfejlesztés. Infrastruktúrát és helyszínt biztosítanak a kiállításoknak a Nádasdy Ferenc Múzeumban, megszervezik a Folklornapokat, ahol lehetőség nyílik a magyar és nemzetközi népzenei és néptánc csoportok bemutatkozására. Emellett pedig infrastruktúrát és helyszínt biztosítanak a Mazsorettfesztiválhoz, a Sárvári Fűvőszenei Fesztiválhoz, a Nádasdy Történelmi Fesztiválhoz, a Vármeetinghez és a Motoros találkozóhoz.

A Kulturális Központ közművelődési munkájához tartozik a közösségek befogadása, működésük segítése. Ennek általános jellemzője, hogy helyszínt biztosít a civil szervezeteknek időszakos vagy állandó jelleggel. Terítésmentesen ad éves próbalehetőséget a gazdasági épületben a Sárvári Néptánc Egyesületnek. Egész évben találkozási pontként, próbahelyszíneként szolgál a Nádasyvár a Sárvári Nyugdíjas Klubnak, a Mosoly Asztaltársaságnak és a Szenior Örömtánc Egyesületnek. Ugyancsak helyszíneként szolgálnak a Kulturális Központ termei a közgyűlések és taggyűlések számára, valamint az óvodai csoportok, iskolai osztályok és civil szervezetek csapatösszetartó rendezvényei számára, akik díjmentesen vehetik igénybe a kamaratermet és a mellette található kemencével felszerelt termet.

A sárvári lakosok véleménye a Nádasy Kulturális Központ működéséről (empirikus kutatás)

Az empirikus kutatás tárgya annak felmérése, hogy milyennek látják a 18 év feletti sárvári lakosok a Nádasy Kulturális Központ működését és tevékenységét. A vizsgálat célja, hogy mennyire elégedettek a Kulturális Központ programkínálatával, különös tekintettel annak változatosságára, árszabására, valamint a helyi kultúrához és közösségekhez való viszonyára, továbbá az is, hogy a település rendkívül élénk turizmusa hogyan befolyásolja a megkérdezettek szerint a Kulturális Központ működését.

A kutatás során az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: Feltételezzük, hogy a sárvári lakosok a turistákra szabott árkinálat miatt túlárzottnak tartják a Kulturális Központ programjait.

H2: Feltételezzük, hogy a sárvári lakosok fontosnak tartanak, hogy a Kulturális Központ szorosabb kapcsolatot építsen ki a helyi közösségekkel, és nagyobb hangsúlyt fektessen a helyi értékek védelmére, a helyi kultúra ápolására és őrzésére.

H3: Feltételezzük, hogy azok, akik szeretnek Sárváron élni, elsősorban a színes kulturális programkínálat miatt érzik itt jól magukat.

A kutatás Survey-eljárással, azaz kérdőíves technikával készült. Az alapsokaságot Sárvár felnőtt, 18 év feletti lakosai képezik. Mivel azonban arra nem volt lehetőség, hogy teljes körű vizsgálat készüljön, sem reprezentatív minta összeállítására, a mintavétel során az elérhető alanyokra és a hólabda módszerre kellett hagyatkozni. Az adatfelvételi eljárás az elektronikus úton kiküldött önkitöltős adatfelvétel szabályszerűségeit követi.

A kérdőív összesen 19 kérdést tartalmazott, amelyek három nagy kérdéscsoportra oszlottak:

1–7. számú kérdések: a személyes jellemzők felmérésére irányuló kérdések.

8–11. számú kérdések: a sárvári élettel, életminőséggel, kulturális és kikapcsolódási lehetőségekkel kapcsolatos kérdések, amelyek segítségével vizsgálható, hogy mióta élnek Sárváron a megkérdezettek, mennyire elégedettek a sárvári élettel, milyen okai vannak az elégedettségüknek vagy az esetleges elégedetlenségüknek. Ugyanitt került vizsgálatra az is, hogy a kulturális szolgáltatások minősége és kínálata hogyan befolyásolja ezt az elégedettséget.

12–19. számú kérdések: a Nádasy Kulturális Központ működésének és tevékenységének megítélésére vonatkozó kérdések, amelyek a programokra, azok árszabására vonatkoznak.

A kérdőív zárt, strukturált kérdéseket tartalmaz, amelyek között egyszerű fele-

letváltás és többszörös alternatívát kínáló kérdések egyaránt találhatóak. Emellett 5- és 10 fokú Likert-skálát – azaz két szélsőséges érték közötti mérési skálát – is alkalmaztunk az attitűdök és a véleménykülönbségekben mutatkozó árnyalatok feltárására.

A kutatás eredményei

Nem reprezentatív empirikus kutatásomban összesen 101 fő vett részt. A jelentős többségük (80 fő, a megkérdezettek 79,2%-a) nő, kisebb részük (21 fő, a megkérdezettek 20,8%-a) férfi. Az életkor szerinti többséget a 45–64 éves korosztály tagjai képezik (37 fő, a megkérdezettek 36,6%-a). Nagyobb számban és arányban jelennek meg a mintában a 18–24 éves korosztály tagjai is (29 fő, a megkérdezettek 28,7%-a). A harmadik legnépesebb csoportot a 25–34 évesek képezik (21 fő, a megkérdezettek 20,8%-a). A 35–44 éves korosztály tagjai 11,9%-ban voltak jelen a mintában (12 fő), míg a 65 évnél idősebbek aránya csupán 2% (2 fő).

A legmagasabb befejezett iskolai végzettséget tekintve a többséget azok képezik, akik főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkeznek (54 fő, a megkérdezettek 53,5%-a). Számottevő továbbá a szakközépiskolai végzettséggel vagy gimnáziumi érettségivel rendelkezők aránya is (27 fő, a megkérdezettek 26,7%-a). A harmadik legnépesebb csoportot azok alkotják, akik érettségire épülő szakképesítéssel rendelkeznek (17 fő, a megkérdezettek 16,8%-a). A legkisebb arányban azok kerültek a mintába, akik szakiskolai végzettséggel (2 fő, a megkérdezettek 2%-a) vagy befejezett 8 általános iskolai végzettséggel rendelkeznek (1 fő, a megkérdezettek 1%-a). Olyan megkérdezett nem került a mintába, akinek kevesebb mint 8 általános iskolai végzettsége lenne.

A családi állapotot tekintve a többséget azok képezik, akik valamilyen párkapcsolati

együttélési formában élnek: házasságban (a megkérdezettek 40,6%-a, 41 fő) vagy élettársi kapcsolatban (a megkérdezettek 32,7%-a, 33 fő). Az egyedülállók aránya ennél jóval alacsonyabb (19,8%, 20 fő). Nagyon alacsony arányban kerültek a mintába elváltak (4%, 4 fő), illetve özvegyek (3%, 3 fő).

A többség (59 fő, a mintába kerültek 58,4%-a) teljes munkaidőben foglalkoztatott. A második legnépesebb csoportot a tanulók képezik (18 fő, a megkérdezettek 17,8%-a). Az egyéni vállalkozók vagy cégtulajdonosok aránya 13,9% (14 fő). A részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya 3%, a csenden, gyeden vagy gyesen lévők, a nem regisztrált munkanélküliek, valamint az öregségi nyugdíjban részesülőök aránya pedig egyaránt 2-2% (2-2 fő).

A gyermekek számát tekintve hasonlóan magas azoknak az aránya, akiknek van gyermekük (49 fő, a megkérdezettek 48,5%-a), mint azoknak, akik gyermektelenek (52 fő, a megkérdezettek 51,5%-a). A gyermekesek körében a két gyermekkel rendelkezők aránya a legmagasabb (24 fő, a megkérdezettek 23,8%-a). 12 fő három gyermeket nevel (11,9%), további 11 fő pedig egy gyermeket (10,9%). Mindösszesen két olyan megkérdezett került a mintába, akinek négy vagy több gyermeke van (2%).

A személyes jellemzők körében utolsóként azt vizsgáltuk, hogy a szubjektív megítélésük szerint milyen jövedelmi szinten élnek a megkérdezettek. A válaszadóknak egy 1–10-ig tartó skálán értékelni kellett az anyagi helyzetüket, amelyen az egyes azt jelenti, hogy nagyon rossz anyagi körülmények között élnek, a tízes pedig azt, hogy kimagaslóan jó anyagi körülmények között. Azoknak a legmagasabb az aránya (38 fő, a megkérdezettek 37,6%-a), akik a 7-es értéket jelölték, ami arra utal, hogy az átlagosnál jobb anyagi körülmények között élnek. Magas továbbá a 8-as értéket jelölők

aránya is (23 fő, a megkérdezettek 22,8%-a). Összességében tehát látható, hogy a megkérdezettek több mint 60%-a él átlag feletti anyagi körülmények között. Az 5-ös és 6-os értéket jelölők aránya egyformának bizonyult a mintában (egyaránt 14-14 fő, a megkérdezettek 13,9-13,9%-a). Ők azok, akik nagyjából átlagos anyagi körülmények között élnek a szubjektív megítélésük alapján. Ötösnél alacsonyabb értékeket (4-es és 2-es értéket) összesen 6 fő jelölt (a megkérdezettek 6%-a), ők azok, akik úgy érzik, hogy az átlagosnál rosszabb vagy sokkal rosszabb anyagi körülmények között élnek.

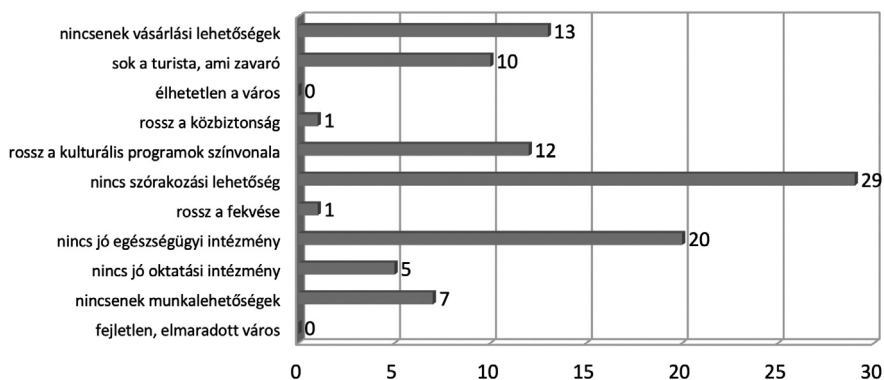
A sárvári életre, kulturális lehetőségekre vonatkozó kérdések

A személyes jellemzők felmérése után azt vizsgáltuk, hogy mennyire elégedettek a sárvári élettel és a kulturális lehetőségekkel. Megkérdeztük, hogy a válaszadók mennyire szeretnek Sárváron élni. Azoknak az aránya volt a legmagasabb, akik teljes mértékben szeretnek ezen a településen élni (44 fő, a megkérdezettek 43,6%-a). Jelentős továbbá azoknak az aránya is, akik nagymértékben elégedettek a sárvári élettel (36 fő, a megkérdezettek 35,6%-a). Összességében tehát a megkérdezettek közel 80%-a szeret a településen élni. Jóval alacsonyabbnak bizonyult azoknak az aránya, akik csak részben szeretnek a településen élni (15 fő, a megkérdezettek 14,9%-a). Mindösszesen 5 olyan megkérdezett került a mintába, aki csak kismértékben (5%) és egy, aki egyáltalán nem (1%) szeret Sárváron élni. Kíváncsiak voltunk arra, hogy mi az oka annak, ha valaki nem szeret a városban élni. A kérdésre összesen 41 főtől érkezett válasz. Az 1. *ábra* alapján látható, hogy a többség legfontosabbnak azt tartja, hogy nincs vagy kevés a szórakozási lehetőség (29 fő, a kérdésre választ adók 70,7%-a). A második ok, hogy nincsenek elég jó egészségügyi intézmények

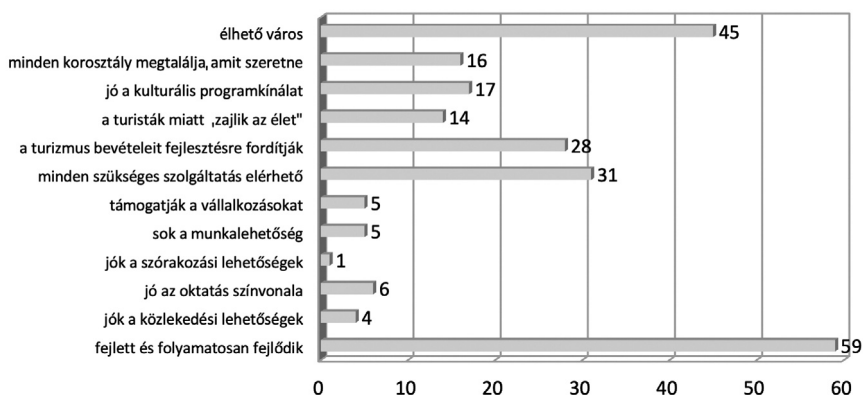
és szolgáltatók (20 fő, a kérdésre érvényes választ adók 48,8%-a). 13 fő (a kérdésre választ adók 31,7%-a) azért nem szeret a településen élni, mert nincsenek megfelelő vásárlási lehetőségek, hiányos a szolgáltatások kínálata, de hasonlóan magas azoknak az aránya is, akik szerint nem megfelelő a kulturális programok színvonala, kínálata (12 fő, a kérdésre választ adók 29,3%-a). A kérdésre választ adók 24,4%-a (10 fő) azért nem szeret Sárváron élni, mert sok a turista, ami zavaró, 17,1%-uk (7 fő) pedig azért, mert nincsenek elég jó munkalehetőségek. További 12,2%-uk (5 fő) az oktatási intézményeket nem tartja elég jónak. A település fekvésével és a közbiztonsággal csak egy-egy megkérdezett nem volt elégedett. Olyan megkérdezett azonban nem került a mintába, aki fejletlennek, elmaradottnak vagy élhetetlennek tartaná a települést.

Megvizsgáltuk azokat az okokat is, amelyek szerint a válaszadók szeretnek a városban élni. A kérdésre 85 főtől érkezett válasz. Ahogyan a 2. *ábra* alapján is látható, a jelentős többség azért szeret Sárváron élni, mert fejlettnek és folyamatosan fejlődőnek tartja a várost (59 fő, a kérdésre választ adók 69,4%-a). Magas továbbá azoknak az aránya is, akik rendkívül élhetőnek tartják a települést (45 fő, a kérdésre választ adók 52,9%-a).

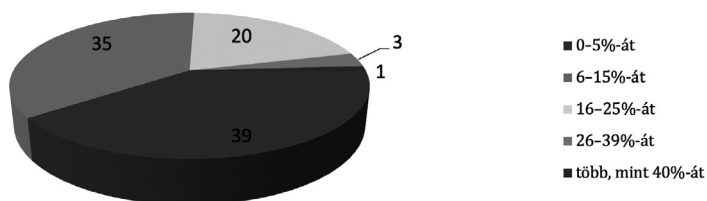
A harmadik fő ok, ami miatt szeretnek a megkérdezettek Sárváron élni az az, hogy a településen minden olyan szolgáltatás elérhető, amire szükség van (31 fő, a kérdésre választ adók 36,5%-a). Hasonlóan magas azoknak az aránya is, akik azért szeretnek itt élni, mert a turizmusból sok bevétel származik, amit a fejlesztésre fordítanak (28 fő, a kérdésre választ adók 32,9%-a). 20% azoknak az aránya (17 fő), akik szeretik a várost azért, mert nagyon jó kulturális programkínálata van, további 16 fő (18,8%) pedig úgy véli, hogy itt minden korosztály

1. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy ha nem szeretnek Sárváron élni, annak mi az oka (fő), N=41 (Saját szerkesztés)

2. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy ha szeretnek Sárváron élni, annak mi az oka (fő), N=85 (Saját szerkesztés)

3. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy a jövedelmük hány százalékát fordítják kultúrára (fő), N=98 (Saját szerkesztés)

megtalálja a neki megfelelő kikapcsolódási lehetőséget. Hasonlóan magas azoknak az aránya is, akik azért szeretnek Sárváron élni, mert a turisták miatt itt mindig „zajlik az élet” (14 fő, a kérdésre választ adók 16,5%-a). 7%-nál alacsonyabb azoknak az aránya, akik elégedettek az oktatás színvonalával, a munkalehetőségekkel, a közlekedési lehetőségekkel és azzal, ahogyan támogatják a helyi vállalkozások kezdeményezéseit.

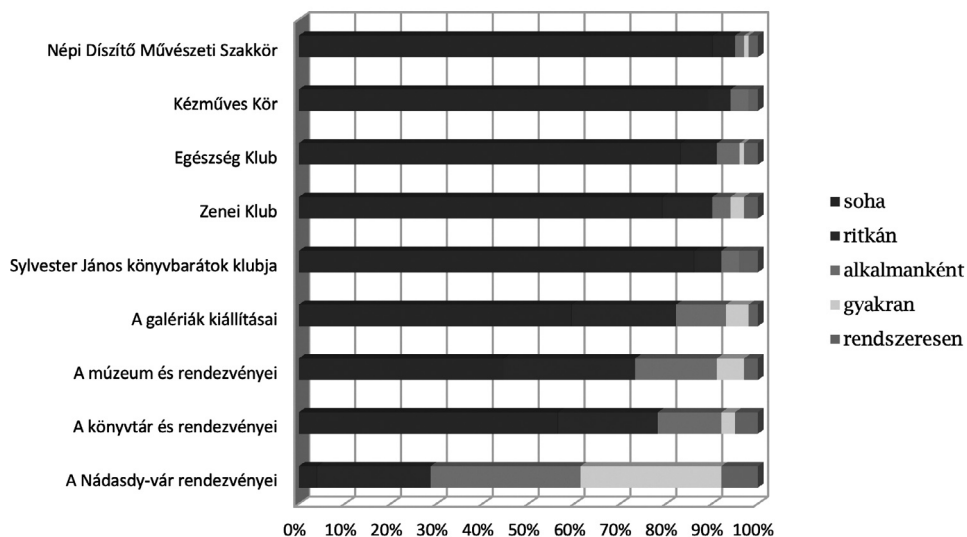
Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a jövedelmük hány százalékát fordítják kultúrára havi szinten. Azoknak az aránya a legmagasabb, akik a jövedelmük kevesebb mint 5%-át fordítják kulturális programokra (39 fő, a kérdésre választ adók 39,8%-a). Hasonlóan magas azoknak az aránya is, akik a jövedelmük 6–15%-át fordítják kultúrára (35 fő, a megkérdezettek 35,7%-a). Ehhez képest alacsonyabb azoknak az aránya, akik a jövedelmük 16–25%-át fordítják kulturális programokra (20 fő, a megkérdezettek 20,4%-a). Mindösszesen a megkérdezettek 3%-ára (3 fő) jellemző, hogy a jövedelme 26–39%-át, további 1 főre pedig, hogy a jövedelme több mint 40%-át fordítja kultúrára (3. ábra).

A Nádasy Kulturális Központ megítélése

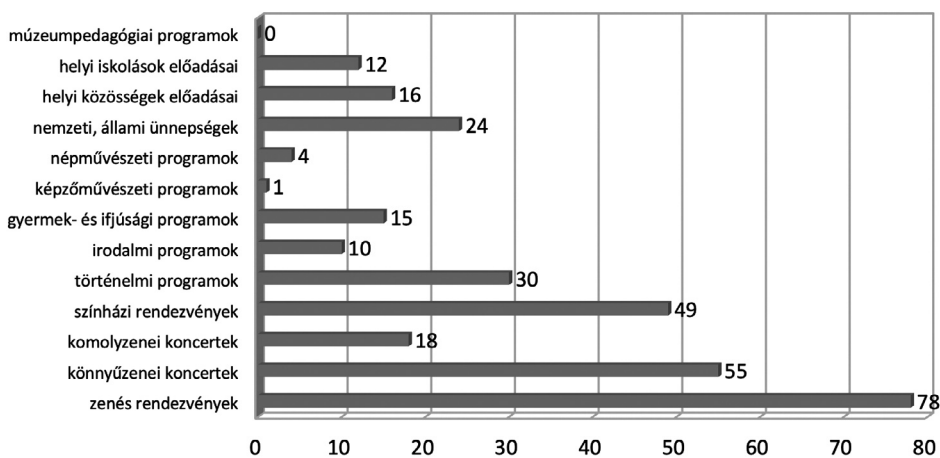
Az utolsó kérdéscsoportnál arra voltunk kíváncsiak, hogy milyenek ítélik a Nádasy Kulturális Központ munkáját, szolgáltatásait, programkínálatát. Elsőként arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen gyakran látogatják a Nádasy Kulturális Központ különböző intézményeit és közösségeit a megkérdezettek (4. ábra). A felmérésből kiderült, hogy a Nádasy vár rendezvényei a legnépszerűbbek: több mint 40% azoknak az aránya, akik gyakran vagy rendszeresen, további 35% pedig azoknak az aránya, akik alkalmanként látogatják a vár rendezvényeit,

programjait. A múzeum rendezvényeit a megkérdezettek 12%-a látogatja gyakran vagy rendszeresen, további 19%-uk pedig alkalmanként. 10% azoknak az aránya, akik gyakran vagy rendszeresen látogatják a könyvtárat és annak rendezvényeit, 13% pedig azoké, akikre ez alkalmanként jellemző. A galériák kiállításait a megkérdezettek 10%-a látogatja gyakran vagy rendszeresen, további 11%-a pedig alkalmanként. A különböző közösségi klubok, körök rendezvényei közül a Zenei Klub bizonyult a legnépszerűbbnek, a megkérdezettek közel 10%-a látogatja gyakran vagy rendszeresen, míg 4%-uk alkalmanként. A Népi Díszítő Művészeti Szakkört, a Kézműves Kört, az Egészség Klubot, valamint a Sylvester János Könyvbarátok klubját a megkérdezettek 4-5%-a látogatja gyakran vagy rendszeresen, míg 80–90%-ukra ez egyáltalán nem jellemző.

A válaszadóknak lehetőségük volt megjelölni, hogy milyen típusú rendezvényeket látogatnak a leggyakrabban (5. ábra). E kérdés esetén legfeljebb három válasz megadására volt lehetőség. A megkérdezettek körében a legnépszerűbbek a zenés rendezvények (78 fő, a mintába kerültek 77,2%-a), valamint a könnyűzenei koncertek (55 fő, a megkérdezettek 54,5%-a). A harmadik legnépszerűbb rendezvénytípust a színházi rendezvények, előadások képezik (49 fő, a megkérdezettek 48,5%-a). A történelmi jellegű programokat a megkérdezettek 29,7%-a (30 fő) látogatja, míg a nemzeti vagy állami ünnepeket a 23,8%-uk (24 fő). Alacsony továbbá a komolyzenei koncertek kedveltsége (18 fő, a megkérdezettek 17,8%-a), akárcsak a gyermek- és ifjúsági programok (15 fő, a megkérdezettek 14,9%-a) és az irodalmi jellegű programok látogatottsága (10 fő, a megkérdezettek 9,9%-a). A helyi közösségek előadásait a megkérdezettek 15,8%-a (16 fő), a helyi iskolások elő-

4. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy milyen gyakran látogatják a Nádasy Kulturális Központ rendezvényeit, intézményeit (%), N=101 (Saját szerkesztés)

5. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy milyen típusú programokat, rendezvényeket látogatnak a leggyakrabban a Nádasy Kulturális Központban (fő), N=101 (Saját szerkesztés)

adásait pedig a 11,9%-a (12 fő) látogatja. A népművészeti jellegű programokon a megkérdezettek 4%-a szokott részt venni, a képzőművészeti programokon pedig az 1%-uk. A múzeumpedagógiai programok egyáltalán nem látogatottak és kedveltek a megkérdezettek körében.

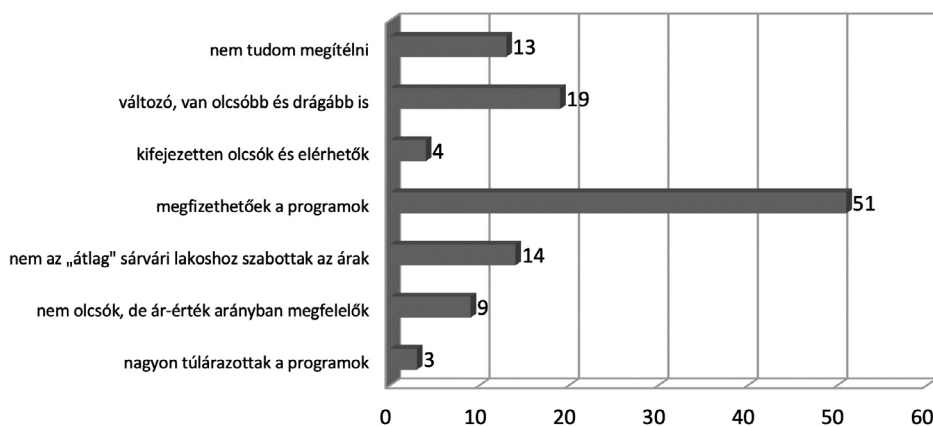
Mindezek után azt vizsgáltuk, hogy mi a megkérdezettek véleménye a Nádasy Kulturális Központ árszabásáról (6. ábra). A többség (50,5%, 51 fő) megfizethetőnek tartja a programokat. 18,8% (19 fő) azoknak az aránya, akik szerint vannak olcsóbb és drágább programok is. 13,9%-uk (14 fő) pedig úgy véli, hogy nem az „átlag” sárvári lakosok pénztárcájához szabták a programokat, hanem a turistákéhoz. A megkérdezettek 8,9%-a (9 fő) szerint nem olcsók a programok, de ár-érték arányban megfelelőek, vagyis a magas árért cserébe nagyon színvonalas programokat biztosítanak. Mindösszesen csak 3% azoknak az aránya, akik nagyon túlárzottknak tartják a programokat, rendezvényeket, 4% pedig azoké, akik kifejezetten olcsónak és elérhetőnek. A megkérdezettek 12,9%-a (13 fő) nem tudta ezt a kérdést megítélni.

Ezt követően egy attitűdskála segítségével megvizsgáltuk azt, hogy miként vélekednek a megkérdezettek a Nádasy Kulturális Központ rendezvényeiről, programjairól. A könnyebb átláthatóság kedvéért az eredményeket két diagramon ábrázoljuk (7. és 8. ábra). A megkérdezetteknek az előre felsorolt állításokat egy 1–5-ig tartó skálán kellett értékelniük aszerint, hogy mennyire értenek vele egyet. A 7. ábra alapján látható, hogy a mintába kerültek mintegy 70%-a nagymértékben vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy jó lenne, ha a Nádasy Kulturális Központ rendezvényei és programjai a sárvári lakosok számára olcsóbban elérhetőek lennének, mint a turisták számára. Ugyancsak több, mint 60%-uk ért egyet

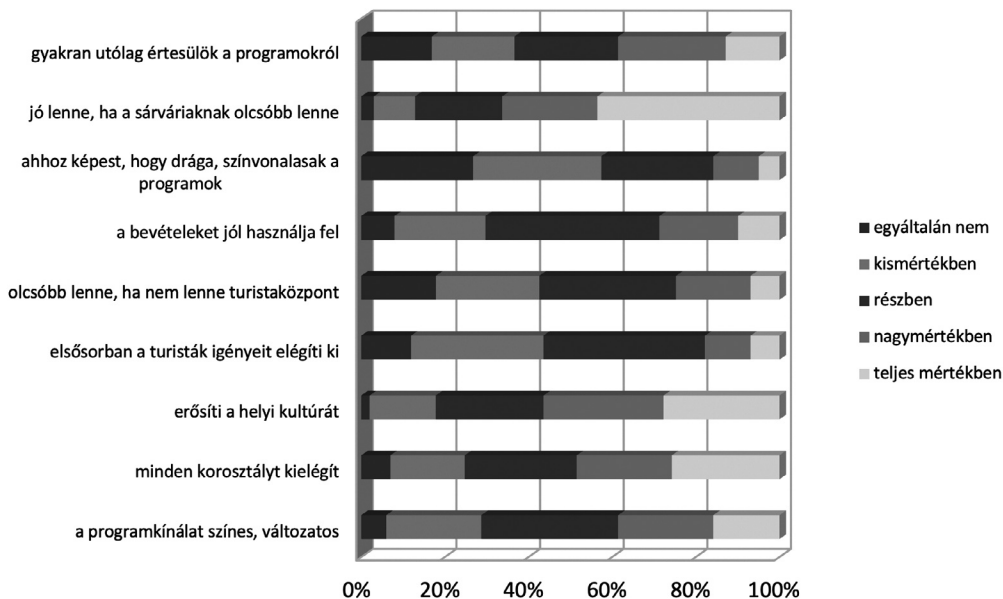
azzal az állítással, hogy a Kulturális Központ a rendezvényein keresztül erősíti és ápolja a helyi kultúrát, hagyományokat és értékeket. Közel 60% azoknak az aránya, akik szerint a Kulturális Központ rendezvényei minden korosztályt kielégítenek, mindenki megtalálhatja a neki megfelelő programokat. Ugyanakkor a megkérdezettek valamivel több, mint 40%-ával gyakran vagy rendszeresen előfordul, hogy csak későn vagy utólag értesülnek arról, hogy olyan programok vagy rendezvények voltak a Kulturális Központban, ami iránt ők is érdeklődtek volna. Hasonlóan magas azoknak az aránya, akik úgy vélik, hogy a Kulturális Központ programkínálata változatos és színes, míg 35%-uk szerint a Központ nagyon jól használja fel a jegyértékesítésből származó bevételeket a programkínálata bővítésére, színesítésére. 30% azoknak az aránya, akik úgy vélik, hogy olcsóbbak lennének a programok, ha Sárvár nem lenne ilyen népszerű a turisták körében.

Azzal viszont csak a megkérdezettek 25%-a ért egyet, hogy a Kulturális Központ elsősorban a turisták igényeit elégíti ki. Ugyancsak 20% azoknak az aránya, akik úgy vélik, hogy ahhoz képest, hogy drága, színvonalasak a programok. Ez utóbbi vélhetően azzal magyarázható – ahogyan azt egy korábbi kérdésre adott válaszok igazolták –, hogy nem tartják túlzottan drágának a Kulturális Központ programjait. Tehát azzal nem értenek egyet, hogy drágák a programok, azzal viszont igen, hogy színvonalasak.

Ahogyan az a 8. ábrán is látható, a megkérdezettek 40%-a egyetért azzal az állítással, hogy a Kulturális Központnak köszönhetően mindig „van élet” a településen. 50%-uk vélekedik azonban úgy, hogy ha jobb marketing- és reklámtevékenységet folytatnának, akkor több látogatója lenne a központnak. Valamivel több mint 40% azoknak az aránya, akik szerint érthető, hogy jelen gazdasági

6. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy mi a véleményük a Nadasdy Kulturális Központ programjainak árszabásáról (fő), N=101 (Saját szerkesztés)

7. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy miként vélekednek a sárvári Nadasdy Kulturális Központ programkínálatáról (%), N=101 (Saját szerkesztés)

helyzetben magasak az árak, illetve áremelésre kényszerül a Kulturális Központ, s ugyancsak ilyen magas azoknak az aránya, akik szerint a nehéz gazdasági helyzetben is tudja tartani a színvonalas programkínálatot.

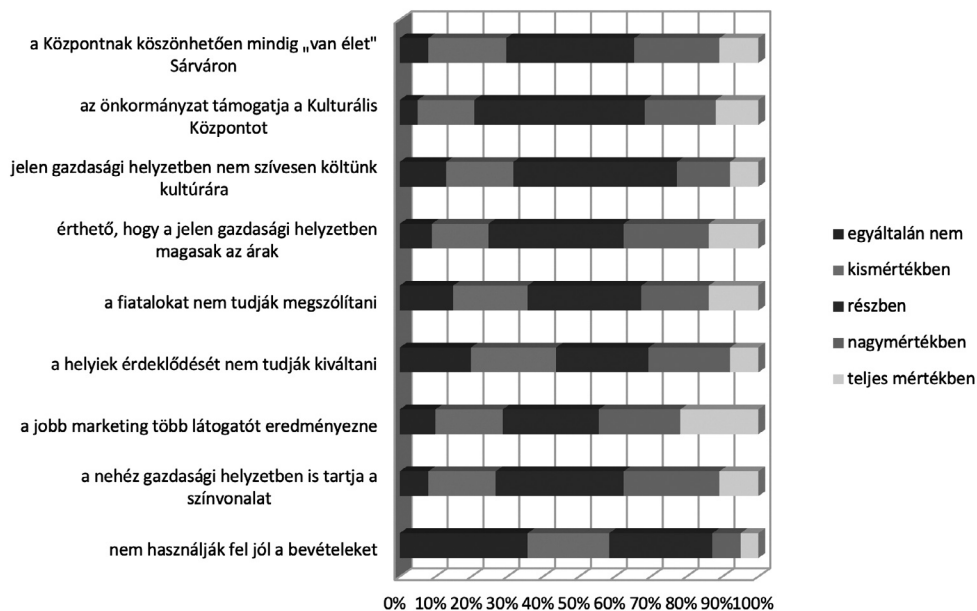
Látható ugyanakkor az is, hogy a megkérdezettek 40%-a úgy vélekedik, hogy a Kulturális Központ nem tudja megszólítani a fiatalokat, s közel 40% azoknak az aránya is, akik szerint a helyi lakosok érdeklődését sem tudják kiváltani. Szintén 40% azoknak az aránya, akik szerint a helyi önkormányzat nem nyújt megfelelő támogatást a Kulturális Központnak. A megkérdezettek 30%-a szerint az emberek jelen gazdasági helyzetben nem szívesen költenek a kultúrára. Mindösszesen csak a megkérdezettek 20%-a vélekedik úgy, hogy a Kulturális Központ nem használja fel jól a jegyértékesítésből származó bevételeket, közel 60%-uk azonban egyáltalán nem, vagy csak kismértékben ért egyet ezzel az állítással.

Legvégül arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a megkérdezettek szerint hogyan lehetne növelni a Nádasdy Kulturális Központ népszerűségét (9. ábra). E kérdés esetén is több választ jelölhettek a felsorolt alternatívák közül. A legtöbben úgy vélik, hogy sokkal jobban be kellene vonni a fiatalokat a programokba (64 fő, a megkérdezettek 63,4%-a vélekedik így). Magas továbbá azoknak az aránya is, akik szerint nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a marketing- és reklámtevékenységre (46 fő, a megkérdezettek 45,5%-a). A megkérdezettek 29,7%-a (30 fő) úgy véli, hogy jobban ki kellene elégíteni a turisták igényeit, például nevesebb előadók és programok szervezésével. 27 fő (26,7%) szerint törekedni kellene arra, hogy alacsonyban tartsák az árakat, hogy az átlagemberek számára is elérhetőek legyenek. Hasonlóan magas azoknak az aránya is, akik szerint modernizálni kellene az épületet

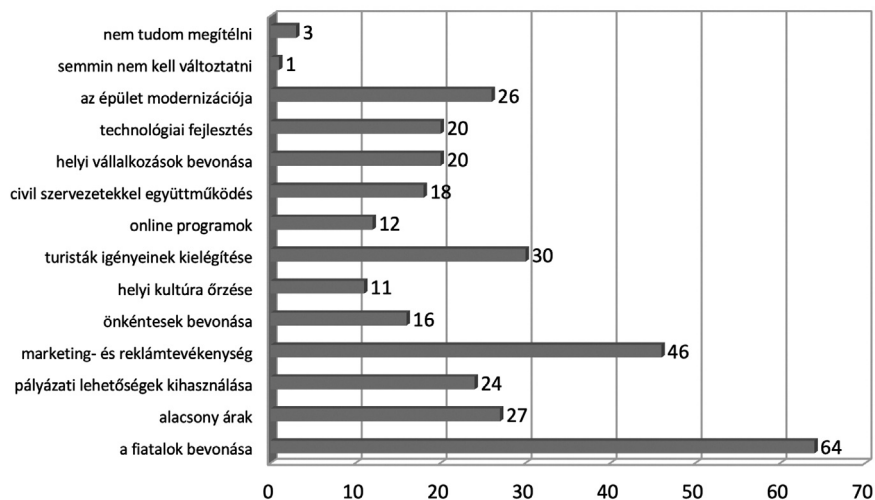
és annak tereit (26 fő, a megkérdezettek 25,7%-a), valamint akik szerint több pályázati lehetőséget kellene kihasználni (24 fő, a megkérdezettek 23,8%-a). Kevesebb mint 20% azoknak az aránya, akik törekedni kellene arra, hogy több helyi vállalkozást vonjanak be a működésbe, például szponzoráció formájában (20 fő, a megkérdezettek 19,8%-a), illetve, akik szerint technikailag és technológiailag kellene fejleszteni a Központot és annak közösségi tereit (szintén 20 fő, a megkérdezettek 19,8%-a). 18 fő (a megkérdezettek 17,8%-a) szerint jobban együtt kellene működni a civil szervezetekkel, míg 16 fő (a megkérdezettek 15,8%-a) az önkéntes segítők bevonását tartaná fontosnak. A megkérdezettek 11,9%-a (12 fő) véli úgy, hogy online programokat kellene szervezni és sokkal nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a digitális kultúrára, míg 10,9%-uk (11 fő) szerint a helyi értékek védelmére, valamint a helyi kultúra őrzésére és ápolására kellene nagyobb hangsúlyt fektetni. Mindösszesen három olyan megkérdezett került a mintába, aki nem tudta megítélni, hogy miként lehetne fejleszteni a Kulturális Központ szolgáltatásait és tevékenységét, egy fő pedig úgy véli, hogy semmin nem kellene változtatni, minden úgy jó, ahogy van.

A hipotézisek ellenőrzése

Az empirikus kutatás eredményeinek ismertetését követően a hipotézisek ellenőrzése szükséges. Az elsőként felállított hipotézis – miszerint a sárvári lakosok túlárazottnak tartják a Kulturális Központ programjait, aminek oka (a megkérdezettek szerint), hogy a Központ vezetése elsősorban a turisták „pénztárcájához” szabja az árkinálatot – nem nyert igazolást. A megkérdezettek több mint 50%-a úgy véli, hogy a programok megfizethetőek, további 20%-uk szerint pedig vannak olcsóbb és drágább programok is. Emellett 10% azoknak

8. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy miként vélekednek a sárvári Nádasy Kulturális Központ programkínálatáról (%), N=101 (Saját szerkesztés)

9. ábra: A megkérdezettek eloszlása az alapján, hogy miként lehetne növelni a Nádasy Kulturális Központ népszerűségét (fő), N=101 (Saját szerkesztés)

az aránya, akik ár-érték arányban tartják megfelelőnek a programokat. Vagyis összesen a megkérdezetteknek mintegy 20%-a vélekedik úgy, hogy a Kulturális Központ programjai túlárzottak, nem az „átlag” sárvári lakosok pénztárcájához vannak szabva és – mint egy másik kérdésre adott válaszok alapján kiderült – ilyen magas azoknak az aránya is, akik szerint olcsóbbak lennének a programok, ha Sárvár nem lenne ilyen népszerű a turisták körében (véltetően a két csoport között van átfedés). Kiderült továbbá az is, hogy a megkérdezettek 70%-a kifejezetten örülne annak is, ha a sárvári lakosok olcsóbban vehetnének jegyet a Kulturális Központ programjaira.

A másodikként felállított hipotézis – miszerint a sárvári lakosok fontosnak tartanák, hogy a Kulturális Központ szorosabb kapcsolatot építsen ki a helyi közösségekkel és nagyobb hangsúlyt fektessen a helyi értékek védelmére, a helyi kultúra ápolására és őrzésére – nem nyert igazolást. Ennek oka pedig az, hogy a megkérdezettek már most is úgy vélik, hogy a Kulturális Központ nagy hangsúlyt fektet a helyi hagyományok, értékek és a helyi kultúra ápolására és őrzésére, s ha tehetnének javaslatokat a fejlesztésre, akkor az nem erre a területre vonatkozna. Mindösszesen 10% azoknak az aránya, akik szükségesnek tartanák a helyi kultúra erősítését mint fejlesztést a jövőben. A megkérdezettek 47%-a hagyományörzőnek tartja a Kulturális Központ programkínálatát, ami arra utal, hogy úgy vélik, jól ápolják a (helyi) hagyományokat. Ugyanakkor az is kiderült, hogy a mintába kerültek 40%-a szerint a Kulturális Központ épp a helyi lakosokat nem tudja kellőképpen elérni, megszólítani, részvételre motiválni.

A harmadikként felállított hipotézis – miszerint azok, akik szeretnek Sárváron

élni, elsősorban a színes kulturális programkínálat miatt érzik itt jól magukat – nem nyert igazolást. Mindösszesen csak a sárvári élettel elégedettek 20%-a jelölte a színes kulturális programkínálatot mint az elégedettség egyik fő okát. Mert a település fejlett és folyamatosan fejlődik, ennél fogva egy rendkívül élhető városnak tartják. Emellett örülnek annak is, hogy a turizmusból származó bevételeket a város fejlesztésére fordítják, illetve hogy milyen olyan szolgáltatás elérhető itt, amire szükség van.

Összességében megállapítható, hogy a megkérdezettek elégedettek a sárvári Nádasdy Kulturális Központ működésével, örülnek a színes és változatos programkínálatnak, a zenei és színházi rendezvényeket nagy arányban látogatják. Az árszabással is elégedettek, az árakat megfizethetőnek vagy jó ár-érték arányúnak tartják. Úgy vélik, hogy ahogyan a település, úgy a Kulturális Központ is folyamatosan fejlődik, törekszik az igényesebb és színvonalasabb programkínálatra. Tisztában vannak azzal, hogy a település fő gazdasági hajtóereje a turizmus, ahogyan azzal is, hogy a turisták nagyszámú érkezése alapvetően befolyásolja a Kulturális Központ programkínálatát, tevékenységét. Emellett azonban azt is érzik, látják, hogy a Kulturális Központ a helyi kultúra erősítésében, a helyi hagyományok ápolásában is fontos szerepet tölt be. A megkérdezettek ugyan nem vesznek részt nagy arányban a Kulturális Központban működő közösségek életében, de azok jelenlétét elismerik és fontosnak tartják. A legnagyobb hiányosságot a fiatalok megszólításában és bevonásában látják. Emellett a turisták igényeinek kielégítését is fontosnak tartanák, még ha tudják azt is, hogy emiatt magasabbak lehetnek a jegyárak.

Összefoglalás

Tanulmányunkban a sárvári Nádasy Kulturális Központ társadalmi és gazdasági helyzetét, működését és tevékenységét vizsgáltuk. A 2020-ban kirobbant Covid-19 járvány, a 2022-ben kitört orosz–ukrán háború, a gazdasági és energetikai válság, a megszorító intézkedések mind-mind hatást gyakoroltak a magyar lakosság kultúrafogyasztási szokásaira, s egyben a kulturális és közművelődési intézmények működtetésére, fenntartására is. Írásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy egy turisztikailag preferált fürdőváros életében lakossági szempontból milyen szerepet tölt be a kultúra, hogyan tudja kielégíteni a helyiek és a turisták igényeit a helyi közművelődés, tud-e rugal-

masan alkalmazkodni a változó kihívásokhoz, képes-e a megújulásra az új igényeknek megfelelően.

A sárvári lakosok körében végzett nem reprezentatív kérdőíves felmérés alapján kiderült, hogy a megkérdezett lakosok elégedettek a sárvári közművelődési intézmény tevékenységével és működésével, programkínálatukat színvonalasnak, árszabásukat pedig elfogadhatónak tartják, komoly problémának érzik azonban, hogy nem tudnak eljutni a fiatalokhoz. A jövőben tehát – ha a Kulturális Központ életét nem nehezítik olyan válságok, amelyek az elmúlt éveket jellemezték – a fiatalok megszólítása és bevonása lesz az intézmény legfontosabb feladata.